



Opvoeding

Het werken met de schaalvraag

De schaalvraag is een middel om met ouders, kinderen en jongeren op een bevragende, oplossingsgerichte manier in gesprek te gaan. Een schaalvraag kan gaan over uiteenlopende onderwerpen, zoals: motivatie, vertrouwen, vooruitgang van de hulp en veiligheid. De cliënt geeft op een schaal van 0 tot 10 aan met welk cijfer hij de bestaande situatie waardeert. Dit cijfer is het uitgangspunt voor het gesprek erover. Om in beeld te krijgen hoeveel verandering er mogelijk is en wat daarvoor nodig is.

Het stellen van schaalvragen

Het doel van het werken met schaalvragen is het creëren van beweging. Met een schaalvraag zet de hulpverlener de cliënt aan de eigen mogelijkheden te verkennen, reeds geboekte verbeteringen – hoe klein ook – te ervaren en te komen tot volgende stapjes in de richting van de gewenste verandering. De schaalvraag is voor allerlei aspecten van hulpverlening te gebruiken. Schaalvragen nodigen cliënten uit om hun observaties, impressies en voorspellingen op een schaal van 0 tot 10 te zetten. De schaal van 0 tot 10 maakt van deze aspecten een continuüm waarop vooruitgang mogelijk is. Zo kan een cliënt op een schaal aangeven (Visser, 2005; De Jong & Berg, 2001):

- in welke mate er reeds successen zijn, of vooruitgang is, geboekt;
- de mate van motivatie;
- het vertrouwen dat verandering mogelijk is;
- de mate waarin de cliënt bereid is aan verandering te gaan werken;
- de mate waarin de cliënt hoopt dat het lukt;
- de mate waarin de cliënt zelfstandig verder kan;
- de mate waarin gezinsleden veilig zijn.

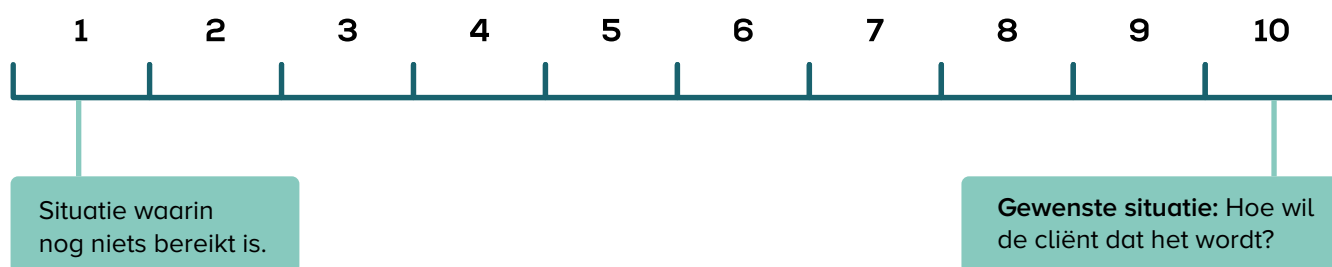
Het cijfer geeft de persoonlijke, subjectieve beleving van de cliënt weer van de situatie op een specifiek moment, 'vandaag', 'nu', 'volgende week'. Het cijfer is niet gebaseerd op een vaste normering en de schaal geeft aan dat het cijfer niet vaststaat. De professional accepteert dan ook per definitie de waardering die de cliënt geeft en neemt deze waardering als uitgangspunt om van daaruit verder te onderzoeken wat het cijfer voor de cliënt concreet inhoudt en wat nog niet. En wat er nodig is om een punt hoger op de schaal te komen, en welke eerste stapje daarbij te zetten valt (Bannink, 2009).

Belangrijke vragen om te stellen zijn:

- “Wat werkt al in de goede richting?”
- “Wat nog meer?”
- “En wat nog meer?”
- “Hoe zou een punt hoger op de schaal eruit zien?”
- “Welke eerste stapje valt daarin te zetten?”

Met een schaalvraag vergroot de jeugd- en gezinsprofessional de reeds bereikte verandering uit en maakt deze concreet. Ook kan de bereikte verandering verder onderzocht worden vanuit het perspectief van andere betrokkenen, bijvoorbeeld: “Welk cijfer zou je zoon geven als je hem zou vragen welk cijfer hij op dit moment geeft?”. Schaalvragen stellen vraagt oefening, in het begin kan het enigszins

kunstmatig aanvoelen. Een introductie als de volgende kan daarbij helpen: “ik ga u vaker een wat typische vraag stellen, namelijk om een cijfer te geven op een schaal van 0 tot 10. Dat kan in het begin misschien wat vreemd overkomen, maar gaandeweg zult u merken dat het veel oplevert. Is dat goed?” (Van Montfoort & Beukering, 2014).



Kortweg ziet de basiswerkwijze van het werken met schaalvragen er als volgt uit (Visser, 2005).

1. *Uitleg over de schaal:* De professional legt uit dat de schaal loopt van 0 tot 10 (als een rapportcijfer), waarbij de 0 staat voor de situatie waarin niets bereikt is en 10 voor de situatie waarin het probleem helemaal weg is.
2. *Vragen om de score:* vraag op welke positie de cliënt zich nu bevindt, accepteer de score die de cliënt geeft.
3. *Inzoomen op wat al bereikt is:* vraag hoe de cliënt al op deze score is gekomen. Wat is er al bereikt? En wat maakte die mogelijk? En wat nog meer? De professional richt zich voornamelijk op wat er al wél is en niet op wat er niet is.
4. *Gewenste situatie zichtbaar maken:* vraag hoe hogere punten op de schaal eruit zouden zien, bijvoorbeeld een punt hoger. Wat zou er dan anders zijn?
5. *Een stapje vooruit:* nodig de cliënt uit een stapje vooruit te zetten in de gewenste richting. Wat is er nodig om een punt hoger te komen? Wat stapje zou de cliënt nu al in die richting kunnen zetten?

Een schaalvraag over veiligheid

Turnell & Edwards (2009) introduceerden de schaalvraag in de jeugdbescherming als middel voor de oordeelsvorming – of weging – over veiligheid, of om te beoordelen of de situatie in het gezin voor het kind goed genoeg is. De jeugdbeschermer vraagt de gezinsleden welk cijfer zij geven voor de veiligheid van het kind bij hen thuis op dit moment. Vervolgens geeft de jeugdbeschermer zelf ook een cijfer. Als de ouder dan een hoger cijfer geeft dan de jeugdbeschermer (of misschien een lager cijfer) is het gesprek vervolgens gericht op het uitdiepen van deze verschillen. Wat zit er in het cijfer, en wat niet? (Van Montfoort & Beukering, 2014). De schaalvraag helpt om de dialoog over veiligheid tussen

de jeugdbeschermer en de gezinsleden op gang te brengen. Veiligheid wordt daarbij gezien als continuüm van gevaarlijk tot veilig waarin gradaties zijn aan te brengen. Het geven van een cijfer is een simpele en zeer directe manier om toegang te krijgen tot de zienswijze van de cliënt op de huidige en gewenste situatie, ook als het gaat over een ‘moeilijk’ onderwerp als veiligheid van kinderen. De waarde van schaalvragen is dat ze voor iedereen te begrijpen zijn, ze werken daarom ook heel goed voor kinderen.

Een voorbeeld

“Deze schaal voor ‘veiligheid’ loopt van 0 tot 10, waarbij de 0 staat voor een zeer onveilige, gevaarlijke, situatie bij uw thuis voor uw dochter, en 10 voor een helemaal veilige situatie. Op welke positie bevindt uw kind zich volgens u?”

“Een 6, heel goed. Wat betekent een 6 voor u, welke mate van veiligheid houdt een 6 voor u in? Wat is er concreet gebeurd dat u op een 6 zit?”

“Hoe zou een 7 eruit zien? Wat is er concreet nodig om een punt hoger te komen? Waaraan gaat u straks merken dat u van een 6 naar een 7 bent gekomen?”

“Wat zou voor u het eerste signaal zijn dat u op de goede weg bent? Wat zou u dan anders doen? Wat zien anderen dat u dan anders doet?”

Merk op dat het stellen van de vragen precisie vraagt. De professional vraagt bijvoorbeeld niet of de cliënt van een 6 naar een 7 zou kunnen komen. Nee, de vraag is waaraan de cliënt straks gaat merken van een 6 naar een 7 te zijn gekomen. Dit straalt vertrouwen uit in de mogelijkheden van de cliënt en impliceert dát de cliënt van een 6 naar een 7 gaat komen. Bannink (2009) stelt dat zelfs de volgorde van cijfer en de vraag kan uitmaken. Volgens haar geven cliënten hogere cijfers als de professional eerst vraagt wat al in de goede richting werkt, en daarna pas naar het cijfer. De kunst is als professional op dit microniveau te experimenteren met de precieze vraagstelling, de reacties van cliënten goed te observeren en te evalueren en op basis daarvan een volgende versie van een vraag te proberen.

De schaalvraag is niet geschikt om een beslissing van de hulpverlener mee te onderbouwen. Je kunt niet zeggen: “We besluiten te melden bij Veilig Thuis, omdat we de veiligheid waarderen op een 4”. Dergelijke beslissingen moet worden onderbouwd met de feiten die de veiligheid bedreigen.

Literatuur

Bannink, F. (2009). *Oplossingsgerichte vragen. Handboek oplossingsgerichte gespreksvoering. Tweede herziene druk.* Amsterdam: Pearson.

Jong, P. de & Berg, I.K. (2001). *De kracht van oplossingen. Handwijzer voor oplossingsgerichte gesprekstherapie.* Lisse: Swets & Zeitlinger B.V.

Montfoort, A. van & Beukering, R. (2014). *De werkwijze van SAVE. Vernieuwing in de jeugdbescherming in Utrecht.* Utrecht/Woerden: Bureau Jeugdzorg Utrecht/VanMontfoort.

Turnell, A. & Edwards, S. (2009). *Veilig opgroeien. De oplossingsgerichte aanpak Signs of Safety in jeugdzorg en kindbescherming.* Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

Visser, C.F. (2005). *Doen wat werkt. Oplossingsgericht werken, coachen en managen.* Culemburg: Van Duuren Media B.V.

VM Training geeft de training Samenwerken aan veiligheid voor sociale wijkteams, waarvan het gebruik van de schaalvraag deel uitmaakt. Ook verzorgt VM Training een modulaire opleiding voor jeugdbeschermers. Zie voor meer informatie: [VM Training](#).

Wil je meer van deze handige tools bekijken? Ga dan naar onze website: vmtraining.nl/tools

© VanMontfoort

Bij overname is bronvermelding verplicht.

Versie oktober 2023